

Secció III. Altres disposicions i actes administratius

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

DEPARTAMENT DE CULTURA, PATRIMONI I POLÍTICA LINGÜÍSTICA

27464 *Acord d'incoació de la modificació de l'expedient de declaració com a BIC amb categoria de monument del Convent de Nostra Senyora de la Soledat, del terme municipal de Santa Maria del Camí (exp. 95/2020)*

A la sessió del dia 24 de novembre de 2020, la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca, va acordar, entre d'altres, el següent:

“

I.- Incoar la modificació de l'expedient de declaració del Convent de Nostra Senyora de la Soledat com a Bé d'Interès Cultural (BIC) amb categoria de monument, establint com a béns mobles vinculats a l'immoble, i que per tant formen part integrant del Bé d'Interès Cultural, el retaule de l'altar major, la imatge de Nostra Senyora de la Soledat que presideix dit retaule, i l'altar de la capella de Sant Primitiu, segons la descripció literal i gràfica que figuren descrites a l'informe tècnic de dia 19 d'octubre de 2020, que s'adjunta i forma part integrant del present acord.

II.- L'acord de declaració s'haurà d'adoptar en el termini màxim de vint mesos comptadors des de la data d'iniciació del procediment. Caducat el procediment, no es podrà tornar a iniciar en els tres anys següents, llevat que ho demani el titular del bé, de conformitat amb l'article 10.6 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre PHIB.

III.- Notificar aquesta resolució als interessats, a l'Ajuntament de Santa Maria del Camí i al Govern de les Illes Balears.

IV.- Publicar aquest acord d'incoació al Butlletí Oficial de les Illes Balears i al Butlletí Oficial del Estat i anotar-ho al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural de Mallorca i comunicar-ho a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears i a la vegada comuniqui al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat les inscripcions i anotacions que es realitzin.”

El trasllat d'aquest acord es fa a reserva de l'aprovació de l'Acta.

La presidenta de la Comissió Insular de Patrimoni Històric

Palma, 3 de març de 2021

El responsable de Servei de Patrimoni

Miguel Barceló Llompart

Annex I: Informe tècnic de data 19 d'octubre de 2020.

INFORME TÈCNIC

1. Documentació rebuda

En data 19/02/2020 va tenir entrada al Registre General del Consell de Mallorca (núm. reg. entrada: 5166), amb número expedient R23630, una sol·licitud de Nicolau Canyelles Parets, en qualitat de batle-president de l'Ajuntament de Santa Maria del Camí, en relació a la catalogació dels béns mobles existents a l'església de la Mare de Déu de la Soledat, de l'antic convent dels frares mínims, per tal que el Servei de Patrimoni del Consell de Mallorca emeti l'informe corresponent.

2. Antecedents

- Informe de l'arquitecte municipal sobre el mal estat de conservació de l'immoble.
- Informe de la visita tècnica de l'inspector del Servei de Patrimoni Històric del Consell de Mallorca (9.02.2016; R.20378) sobre el mal estat de conservació de l'immoble.

- Informe conjunt, emès per l'inspector i per la tècnica en conservació-restauració del Servei de Patrimoni Històric del Consell de Mallorca (22.01.2019), arrel de la visita tècnica efectuada el desembre de 2018, en el qual s'emfatitzen les deficiències a nivell d'estat de conservació i les patologies presents a l'immoble i als béns mobles de l'interior.

3. Descripció de la sol·licitud

En la documentació remesa, l'Ajuntament de Santa Maria exposa que el convent de la Soledat consta de la Casa Conventual, el claustre, els jardins i l'Església. El bisbat de Mallorca va mantenir el culte religiós del temple fins que va dessacralitzar-lo (22.10.2018), tornant la plena possessió a la família Conrado a tots els efectes, llevat de la celebració de qualsevol acte de culte. L'Ajuntament indica que aquest edifici, que actualment està en desús, es troba en un estat de conservació deficient, tal com han constatat els tècnics competents als documents esmentats al punt anterior. A la sol·licitud, l'Ajuntament també argumenta que l'edifici té un interès cultural important i podria ser utilitzat com a centre cultural per al municipi i per a la resta del Raiguer, tot conservant el caràcter, l'equipament i les obres d'art de què disposa. Per aquest motiu, sol·licita a la Direcció insular de Patrimoni que inici el procés de catalogació dels béns mobles existents, amb la finalitat de potenciar l'interès i ús de l'edifici.

4. Protecció existent

El convent de Nostra Senyora de la Soledat fou declarat Bé d'Interès Cultural (BIC), amb categoria de monument en data 13/07/1990 (BOE 170, 17/07/1990) i mitjançant la disposició addicional primera de la Llei 12/98, del patrimoni històric de les illes Balears, actualment està considerat com a BIC, amb categoria de monument.

L'edifici també es troba inclòs en el Catàleg de béns patrimonials de Santa Maria del Camí, amb clau SMA_43 i grau de protecció A1.

Els béns mobles ubicats a l'interior de l'església no disposen de cap protecció específica.

5. Descripció de la visita

El dia 4 de setembre de 2020 les tècniques del Servei de Patrimoni varen efectuar la visita a l'església de la Soledat per donar resposta a aquesta sol·licitud. Es va poder constatar que l'església actualment es troba gairebé desabillada i s'hi conserven pocs béns mobles. De fet, arrel de la dessacralització del temple, una sèrie de béns que eren propietat de l'Església varen ser retornats al Bisbat de Mallorca, tal com consta al Decret del bisbe de Mallorca, Sebastià Taltavull i Anglada, de 22.10.2018. La propietat va aportar una còpia d'aquest document en el transcurs de la visita objecte del present informe.

6. Descripció dels béns mobles

Quant a la sol·licitud de catalogació dels béns mobles existents remesa per l'Ajuntament, durant la visita es va poder constatar que l'església ja no conserva tots els béns mobles que la integraven, de manera que els elements que actualment hi resten no conformen un conjunt homogeni que permeti fer una lectura històrica de les diverses etapes de l'església. A més, les referències bibliogràfiques sobre aquests béns són gairebé inexistent.

Això no obstant, hi resten una sèrie de béns mobles que presenten valor patrimonial, com són: el retaule de l'altar major; la imatge de la Mare de Déu de la Soledat, que presideix aquest retaule; i els estucs de l'altar de la capella de sant Primitiu, màrtir; els quals es descriuen a continuació:

- El retaule de l'altar major, dedicat a Nostra Senyora de la Soledat. D'estil barroc, se'n desconeix l'autoria i la data de construcció, encara que es pot situar cronològicament entre el segle XVII i XVIII. Fou traslladat a l'església del convent de la Soledat de Santa Maria el 1891, procedent de la parròquia de Sant Jaume de Palma.

Fou construït a partir d'un cos tetràstil de tres carrers plans, un àtic i una predel·la damunt una soclada de pedra. El material predominant és la fusta tallada i policromada, encara que hi trobam tela a les dues petites pintures localitzades als extrems de la predel·la. Es tracta d'un retaule dominat, fonamentalment, pels elements escultòrics de fusta sobredaurada, excepte la predel·la, que presenta elements pictòrics, treballats a l'oli damunt tela. L'obra es completa amb elements en relleu de tipus decoratiu, entre els qual hi predominen els caps d'àngels, els motius vegetals i les copinyes.

La predel·la presenta motius pictòrics als carrers laterals i decoració d'àngels amb motius vegetals als quatre columnis. Els àngels dels columnis centrals són tenants i cadascun d'ells sosté un escut. Al centre de la predel·la hi trobam el sagrari, flanquejat per motius decoratius de caps d'angelets i fulles d'acant. El cos central està dividit en tres carrers, delimitats per quatre columnes d'ordre compost, amb el fust dividit en dues parts: la part inferior – que ocupa una tercera part – presenta caps d'angelets amb una garlanda de fruits i la part superior – que constitueix les dues tercers parts restants – està estriada i presenta una copinya de la qual penja una garlanda de fruits al centre. A cada carrer hi ha una fornícula que acull una escultura. Els carrers laterals del cos central estan rematats per un entaulament, interromput a la fornícula central per un frontó truncat amb volutes, que dona pas a l'àtic, el qual consta

d'un sol carrer. L'àtic està format per un sol cos, dístil – amb columnes idèntiques a les del cos central - i amb una fornícula que alberga una escultura. Als extrems de l'àtic hi trobam dues escultures i, entre el cos central i les escultures, profusió de decoració vegetal. Un entaulament amb un frontó circular, dos angelets i un escut rematen la part superior del retaule.

Pel que fa a la lectura iconogràfica, a la predel·la hi trobam dues pintures de temàtica mariana. La de l'esquerra representa l'Anunciació de Maria. La imatge de la dreta representa un fragment de la vida de Sant Francesc de Paula, fundador de l'ordre dels Mínims, concretament l'aparició de la Verge Maria amb el Nin Jesús. El cos central està presidit per la imatge de la Mare de Déu de la Soledat, de la qual en parlam posteriorment. A dreta i esquerra, respectivament, hi trobam les escultures dels beats Gaspar de Bono, de l'ordre del Mínims, i Nicolau de Longobardi, oblat de la mateixa ordre; ambdues imatges foren obrades a finals del segle XVIII per Antoni Llabrés Mudoy (Sencelles 1749 – Palma 1826).

A l'àtic s'hi localitzen les imatges de sant Julià, sant Tomàs de Villanueva i sant Lluís Bertran, que són originals del seu antic emplaçament a l'església de Sant Jaume de Palma. L'escut que presideix el retaule porta el nom d'una de les divises de Sant Francesc de Paula: “Charitas”.

- La imatge de la Mare de Déu de la Soledat, principal devoció mariana dels Mínims, que presideix el retaule de l'altar Major. Es tracta d'una talla policromada, que data del segle XV, i que està vestida de roba negra.

Aquesta imatge fou trasllada a Mallorca per Esteve Conrado, juntament amb un retrat de Sant Francesc de Paula, fundador de l'ordre dels Mínims, procedent de Gènova, en una esquadra de naus que eren propietat seva i que estaven al servei del rei d'Espanya, Felip II. La imatge estava dins la nau capitana i ha presidit successivament la capella de ca n'Andria – on habitava la comunitat de mínims de Santa Maria abans d'erigir-se el convent -, la capella provisional i, finalment, l'església del Convent. Això no obstant, el 1843, arrel de l'exclaustració definitiva, la imatge de la Soledat fou traslladada a l'església parroquial de Santa Maria, com ja havia passat amb altres imatges, retaules sencers i roba litúrgica de l'església del convent. Un any després de la reconstrucció de l'església, el 1862, les imatges de la Mare de Déu de la Soledat i les dels beats Gaspar de Bono i Nicolau de Longobardi foren retornades definitivament al Convent.

- Els estucs de l'altar de la capella de sant Primitiu, màrtir. Les despulles d'aquest sant foren portades des de Roma i rebudes en processó el 1869. Posteriorment, l'urna fou col·locada damunt aquest altar de marbre blanc amb dibuixos blancs, lliurat pels marquesos de la Font Santa.

7. Estat de conservació

Tal i com ja s'apuntava a la instància municipal, durant la visita es va comprovar que l'immoble i els pocs béns mobles que encara resten a l'interior no només es troben en molt mal estat de conservació, sinó que han patit un deteriorament considerable d'ençà de la darrera visita, efectuada el 03.12.2018.

En relació a l'immoble, i atesa la condició de BIC amb categoria de monument del Convent de la Soledat, cal reincidir que la inexistència de manteniment i ús de l'edifici, així com les diferents filtracions i entrades d'aigua són el principal risc i d'aquí es deriven la major part de degradacions visibles detectades als béns mobles.

Quant als béns mobles, tot i que la visita es va efectuar amb manca de llum natural, s'observa que les patologies han augmentat: l'eclosió d'eflorescències a la volta de l'altar, paraments, esquerdes, taques d'humitat als murs interiors i les voltes de les capelles laterals, afecten directament als béns patrimonials. Al retaule, observam aixecaments generalitzats del suport i de la policromia, així com molta pols i brutícia que podria posar en perill la conservació del conjunt en un futur. Remarcam especialment el greu estat de conservació de la talla de la Mare de Déu, amb problemes d'estabilitat del suport i capes de policromia, essent molt notable a la carnació del rostre, amb zones amb perill de despeniment. Les condicions mediambientals extremes i la falta de manteniment han afavorit la degradació de la imatge. A l'annex fotogràfic es poden copsar amb detall les patologies.

Per tant, s'insisteix en la necessitat d'efectuar una intervenció d'urgència de conservació-restauració tant de l'immoble com del conjunt de béns mobles que l'integren, a fi de frenar el deteriorament i assegurar-ne la conservació, tal com estableix l'article 22 de la Llei 12/98.

8. Principals mesures de protecció del bé

El béns hauran de mantenir-se amb les condicions adequades per a la seva correcta conservació. Tal com ja s'havia apuntat als informes tècnics anteriors, els béns objecte de la declaració es troben en greu estat de conservació, amb patologies que comprometen la seva estabilitat i perdurabilitat en el temps, per la qual cosa s'aconsella que la propietat prengui les mesures necessàries per garantir la seva conservació i frenar-ne el deteriorament.

S'haurà de comunicar a l'administració competent en matèria de patrimoni històric qualsevol acte jurídic i tècnic que pugui afectar a l'obra que ara es proposa la seva declaració.

Qualsevol intervenció de conservació o restauració haurà d'anar precedida pel lliurament del projecte corresponent signat per tècnic competent a fi de tramitar la seva autorització prèvia per part de la CIPH.

En tot cas, s'haurà d'estar al que assenyalava la llei 12/98, del patrimoni històric de les Illes Balears, especialment en els seus articles 3 (col·laboració dels particulars), 22 (protecció general dels béns del patrimoni històric), 26 (deure de conservació), 27 (incompliment del deure de conservació), 28 (reparació de danys), 44 (Règim general dels béns mobles), 47 (conservació).

9. Conclusió

Un cop valorada la rellevància dels béns mobles conservats actualment dins l'Església de Nostra Senyora de la Soledat en el context de la història del convent dels antics frares mínims, consideram que aquells que presenten característiques formals que els fan susceptibles de ser protegits són: el retaule de l'altar major, la imatge de Nostra Senyora de la Soledat que presideix dit retaule i l'altar de la capella de Sant Primitiu, els quals es descriuen a l'apartat corresponent i apareixen a l'annex fotogràfic.

Per tot l'exposat, per possibilitar que aquests béns restin dins el context de l'edifici i evitar-ne la disgregació i el trasllat, fet que provocaria el desmantellament total de l'església, es proposa la modificació de la declaració del Convent de Nostra Senyora de la Soledat com a Bé d'Interès Cultural (BIC) amb categoria de monument, per incloure el retaule de l'altar major, la imatge de Nostra Senyora de la Soledat que presideix dit retaule i l'altar de la capella de Sant Primitiu com a béns mobles vinculats al monument.

Annex II: annex fotogràfic.

Departament de Cultura, Patrimoni
i Política Lingüística
Consell de Mallorca

ANNEX FOTOGRÀFIC

(visita efectuada el dia 04/09/2020)

Alteracions detectades al retaule major

Departament de Cultura, Patrimoni
i Política Lingüística
Consell de Mallorca

Departament de Cultura, Patrimoni
i Política Lingüística
Consell de Mallorca

<http://www.caib.es/eboibfront/pdf/ca/2021/32/1081723>

